

χῶς — τὸ νὰ θελήσουμε νὰ κλείσουμε σκλάβο σ' ἓνα μαρμαρένιο πύργο. Εἶναι ἐντελῶς ἀνάξιο καν συζήτησης, ἐντελῶς κομικό, ἀν δὴ λυπηρὸ γιὰ τὴ διανοητικότη μας, τόσο νὰ παραδεχόμαστε «πώς δὲ τι φύτωσε στὴ Δύση εἴτε ἀνθρωποι, εἴτε πολιτισμοί, εἶναι ἀνθρωποειδές, ὑποτυπῶδες», διὸ νὰ μὴν παραδεχόμαστε τὴ στιγμὴ ποὺ καὶ τὰ σύνορα πρόκειται νὰ καταργηθοῦν στὴν Πνευματικὴ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν. Κάθε ἔθνος θὰ διατηρήσει πρῶτα ἀπ' ὅλα τὸν ἔαυτό του. Εἴμαστε πρῶτα ἀπ' ὅλα "Ἐλληνες. Αὐτὸ δὲν τὸ ξεχνᾶ κανένας κι' οὔτε θὰ εἴταν βέθαια καν ἀνάγκη νὰ παρατηρηθεῖ, τόσο εἶναι φυσικό—εύτυχως—ἄν οἱ δημοτικιστές προγονούπληχτοι δὲν ἔμοιαζαν νὰ θεωροῦν κι' ἀντιέλληνες ὅσους ἐναντιώνονται στὸ παραλήρημά τους. Ή Ἐλλάδα ὅμοια μὲ κάθε πολιτισμένη χώρα θὰ δεχθῇ τὸ συνολικὸ ὅμοιόμορφο στὶς γενικὲς γραμμὲς τῆς ἐξωτερικῆς κι' ἐσωτερικῆς ζωῆς ποὺ ἐπιβάλλει ὁ σύχρονος πολιτισμός, καὶ θὰ διατηρήσει τὸν ἔαυτό της ὅμοια μὲ κάθε πολιτισμένη χώρα, σὲ κάθε λεπτομέρεια, σ' ὅλες τὶς διαφορές ποὺ πλάθουν τὸ περίγυρο, τὸ κλίμα, οἱ παραλλαγὲς τῆς διάθεσης καὶ τοῦ χαρακτῆρα σὲ κάθε τόπο, οἱ φυλωμένες φυλετικὲς παράδοσες, η ἀδιάσπαστη ἴστορικὴ ζωὴ. Τὸ ντόπιο πρᾶμα θὰ κρατήσει τὴν θέση του, πλατειὰ τὴν θέση του, ἀλλὰ μόνο τὴν θέση του, διῆ κατέχει τὴν σημερινὴν ψυχή.

Ἡ ιδέα τοῦ νὰ ὑφαίνει κάθε γυναίκα τὸ φόρεμά της ἡ νὰ κάνει μόνη της τὶς στάμνες της, τὰ μαγειρικά της σκεύη, τὰ γυαλικά της, τὰ μουσικὰ ὅργανα, καὶ πιὸ δυσκολοκατόρθωτο ἀν δὴ ἀδύνατο, τὰ ἔπιπλά της καὶ τὰ στίτια της, θὰ μείνει πάντα ἔνα διορφού καλλιτεχνικὸ ὄνειρο ἀτόμων, πραματικὰ παράλογο, ποὺ ἵσως κάποτε καὶ νὰ τὸ πραματοποιοῦν ἐλάχιστοι, ἐρασιτεχνικά, δηλαδὴ χωρὶς καμιὰ γενικότερη σημασία. Ἡ κ. Σικελιανὸ δὲν κατάλαβε τὸ ἀρχαῖο ἀθηναϊκὸ μυστικό. Τὸ ἀριστούργημα δὲν ἔχει αὐτοτέλεια, Εἶναι μόνο ἐξωτερικὴ ψηφιστική. Πηγάδει ἀπὸ τὶς ἀπαίτησες καὶ τὶς ἀνάγκες τοῦ ἐγώ. Καὶ σήμερα ἡ ζωὴ οὔτε ἐπιτρέπει οὔτε προκαλεῖ τὴν ἐπιθυμία στὴ γενικότητα νὰ ἔχει ἑχωριστὰ ὥραιες στάμνες ἡ μαγειρικὰ σκεύη. Τὸ συναίσθημα τοῦ ὡραίου μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ ἀναπτυχθεῖ στὴ σημερινὴ καλλιτεχνικὰ σχεδὸν ἀμόρφωτη νεοελληνικὴ κοινωνία, ἀλλὰ πάντα σύμφωνα μὲ τοὺς σημερινοὺς ὅρους τῆς ζωῆς. Κάθε ἐποχὴ δημιουργεῖ ἀλλοιωτικὰ, σύμφωνα μὲ τὸν ἔαυτό της. Πῶς εἶναι δυνατὸ μιὰ γυναίκα νὰ ὑφαίνει μόνη της τὰ φορέματά της τὴ στιγμὴ ποὺ τῆς χρειάζονται τούλαχιστο πέντε φορέματα τὸ χρόνο καὶ σύχρονα ἔχει ἀναλάβει τόσες ὑποχρέωσες στὴ ζωὴ, ζητεῖ τόσα ἀλλὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ; Πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ ντύνεται ἡ πολιτισμένη Ελληνίδα διαφορετικὰ ἀπὸ τὴ γυναίκα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, τὴ στιγμὴ ποὺ τὶς χωρίζει μόλις λίγων μερῶν ταξίδι;

Τὸ ἀριστούργημα δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴψη ἐνὸς ἐγώ ποὺ ἔφθασε στὴν κορφὴ τῆς ἐξέλιξής του, δπως είλαν φθάσει οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι. Οἱ Νεοέλληνες εἶμαστε ἀκόμα πολὺ νέοι. Πρέπει πρῶτα ν' ἀναπτύξουμε τὸν ἔαυτό μας καὶ τότε μιοιαία θὰ πλασθεῖ ἡ εἰκόνα τῆς ὅμορφιᾶς μας. Νὰ τὸν ἀναπτύξουμε ἐλληνικὰ καὶ σύχρονα ἀρμονισμένο μὲ τὸν παγκόσμιο πολιτισμό. Στὸ ἔργο αὐτὸ ἀφωσιώ-

θηκε τὸ ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας καὶ ίσως ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση νὰ είναι τὸ πρῶτο γερὸ λιθάρι στὸ ναὸ τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ. Κι' ὅταν κατώρθωσε ἔνας Παλαμᾶς, ἀν δὴ τέλεια, τουλάχιστον τόσο μεγαλόπνιος, νὰ ζωγραφίσει καὶ νὰ τραγουδήσει τὴ σχεδὸν ἀπλαστὴ ἀκόμα, γεμάτη δισταγμούς κι' ἀμφιβολίες, ἀναποφάσιστη γιὰ τὴν κατεύθυνσή της νεοελληνικὴ ψυχή δὲν ἐπάρχει λόγος νὰ μὴν ἔχομε τὴν πεποίηση ὅτι τὸ νεοελληνικὸ ἐγώ ἔχει μέσα του δηλι τὶ δύναμη γιὰ ν' ἀναπτυχθεῖ καὶ νὰ δημιουργήσει. 'Απολῆς, 1919.

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ

Ξεσκάλιζα πράματα παιλιά είχα πάρει τὴν μικρὴ κασετίνα διὸ εἶναι κρυψμένα μερικὰ οιολίδια, ποὺ ἔχουν γιὰ μόνη ἀξία ὅτι εἶναι ἐνθύμια οἰκογενειακά· τὰ κοίταζα ἀπρόσεχτα, ἀφηρημένη. "Ανοιξα ἔνα μικρὸ κούτι" είχε μέσα ἔνα δυχτυλίδι ἀπλὸ μὲ μιὰ μικρὴ πέτρα, γαλαζοράνη, θαυμῆ.

Ἄλιστάνθηκα τὴν καρδιά μου νὰ χινιά, γείγορα, δυνατά ὁ νῦν μου, ποὺ ἔτρεχε μακριά, καρφωθήκε στὸ μικρὸ κούτι, τὰ μάτια μου θόλωσαν γιὰ μᾶς.

"Ω μικρούλια πέτρα, ποσάινη καὶ γαλανή μαζί, χωρὶς λάμψη, χωρὶς σπινθηρισμό, θαχινλίδι ἀπλοίκο, χωρὶς καμιὰ ἀξία, μὰ γιὰ μέρα τόσο ἀκριβό, τὸ οπέρες μανάλι μου ἐξυπνήσατε! Πόσες εἰκόνες, πόσες σκηνὲς στὴν θύμηση μου ξέδαγες, δαχνιλίδι ἀγαπημένο τῆς γλυκειᾶς μου μητερούλας.

Σ' είδα... καὶ μοῦ φάγηκε πὼς τὴν ξανάβλεπα τὸ χέρι ποὺ σ' ἐφοροῦσε πάντα, τόσο δὲν τὸ θινάμαι, χωρὶς ἐσέρα, τάσπρο, τ' ὀλοάσπρο της χέρι, τόσο ἀπλό, τόσο τρυφερό, διατὰ στὸ κεφάλι μας ἀκονιτοῦσε καὶ μᾶς χάιδενε σιγά-σιγά.

Σ' είδα... καὶ μοῦ φάγηκε πὼς τὴν ξανάβλεπα μετά χρόνια τόσα, ὀλοζωταρη μπροστά μου, γιὰ δῆλους γλυκειά καὶ καλή, μὰ γιὰ μᾶς ἀκόμα πιὸ πολέ, γιὰ μᾶς, τάγαλημένα της τρελλὰ παιδιά της.

Χειμώνας... σουρούπωμα... Στὸ σπίτι, στὸ γελασὸν ὀλοχαρούμενο σπίτι, ποὺ γιὰ νὰ τὸ φωτίσῃ, τὸ ζεστάρη, ἀρκούσε η παρουσία της καὶ μόνη, τὴν ὥρα ποὺ σκοτεινάζει, ποὺ τὸ ἀκόμα ἀνάφοντι τὸ φῶτα, καθίειται στὸ τάκτικο κονιά μιὰ στιγμὴ ἀπ' τὶς φροντίδες της γάραπανθή, ἡ ἀκονφαστή μητέρα.

Κ' ἐμεῖς, μόλις τὴν καταλάβουμε πὼς κάθισε καὶ, ἀφίνουμε μελέτες καὶ παιγνίδια, τοέχομε κονιά της, καὶ καθένας προσπαθεῖ νὰ ποοπεράσῃ τὸ περίεργό της δαχτυλίδι. Κ' ἐνῷ τὸ κοιτάζω, καὶ περίεργα τὸ παραιηρό, ἔξαψε τὴν προτιμημένη θέση, καὶ στὸ πόδι της μπροστά, νὰ καθίσῃ στὸ καλί, καὶ τὸ κεφάλι τον στὰ γάρατά της γάραπλισση..

Κ' ἐκείνη, χαϊδεύει τὰ μαλλιά μας, παιζει καὶ γελά μαζί μας, καὶ τὸ χέρι της μᾶς δίνει, ποὺ δῆλοι τὸ θέλαμε τὸ πιάσουμε γιὰ νὰ ἐξειάσουμε τὸ περίεργό της δαχτυλίδι. Κ' ἐνῷ τὸ κοιτάζω, καὶ περίεργα τὸ παραιηρό, ἔξαψε τὴν προτιμημένη θέση, καὶ τὸ πόδι της μπροστά, νὰ καθίσῃ στὸ καλί, καὶ τὸ κεφάλι τον στὰ γάρατά της γάραπλισση.. μὰ ἀλλοίμονο... στὰ χείλια μου δὲν δρέθηκε

παρὰ σὸν μονάχα ἀκονιμπομένη, κρύα πέτρα, ὄλε-
χονα, γαλάζια καὶ πρασινωπή...

Καλοκαῖδι... Σιὸν περιβόλι γαλήνια περιπατεῖ ἡ
εὐτυχισμένη μητέρας γύρῳ τῆς μὲ φωνές, παῖςσαν,
κυνηγοῦσσα τὰ παιδιά της, κι αὐτὴ μὲ μιὰ δίκια
περηφάνεια, τὰ δαμάζει, τὰ παρακολουθεῖ.

Πότε πότε τὸ παιχνίδι ἀφίνοιται, τρέχαμε σ' αὐ-
τὴν, κάπι τὰ τῆς πούμε. Όρμοις εἶπάνω τῆς, λαχα-
ρισμένοι, ἀναμμένοι κι αὐτὴ νὰ μᾶς κρατήσῃ προ-
παθεῖ μήπως παρατείνεται καὶ κρυψόσουνε.

«Ω, μαμά μου, μαμάκια μου χρονοῦ, φωνάζω παρα-
κλητικά ἐνῷ αἰσιάρουμι τὸ δροσερό της χέρι, ποὺ
τὸ σιολίζει πάρια τάγαλημένο της δαχτυλίδι, σὰ
γλογισμένο μέτωπό μου ράκονυταν, «ἄνη θεός με τὰ
τρέξω ἀκόμω, καὶ μὲ δροῦ ἀπ' τὴν μέσην τὴν ἀγκα-
λιάνω, σηγγονάς τηρε τρέλλα... Άλλοιμο... τὰ
χέρια μου ἀγκαλιάσανε τὸ κενό, καὶ ζωτεύενταις πλαί-
μου, κρύα, παγωμένα, ἐνῷ ἔνα δάκων ψλογερὸ κυ-
λούσος κ' ἔβρεχε τὸ δαχτυλίδι ποὺ βρισκότανε μπρο-
στά μου, γαλαζοράδιο, θαυμό.

ΕΛΛΗΝΑ ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ

Η ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΒΓΟΓΗ ΤΩΝ ΠΡΙΔΙΩΝ ΜΑΣ

Η καλλιτεχνική μόρφωση τάνθρωπων, είναι βε-
βαιωμένο πιὰ πᾶς ἀποτελεῖ ἔνα μεγάλο ουνιελεοτή-
γιά τὴν καθολικιὰ πρόσδοτὸν. Γι αὐτὸν καὶ στὰ σκο-
λεῖα μας, οἱ ομηριοὶ παιδαγωγοί μας μ' ἐνθουσια-
σμῷ προσπαθῶν νὰ χαρίσουν στὴν κανονίγρα γενεὰ
τὰ ηδῖα καὶ τὴν διορθὰ τῆς Τέχνης. Τὸ σχολεῖο,
ὅχι ὅπως πρῶτα, ἀποκρουστικό, ἀκάθαρτο, ἀνθηγι-
ειό, ἀλλὰ κατοικία ἀληθινή, σὰν ταύτη, ποὺ θὰ δια-
πλασθῇ ἡ ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων. Σχολεῖα ἥλιοφώτι-
στα, ενέάρα, δλοκάθαρα, δλόχαρα, σιολισμένα μὲ λού-
λονδα—διακοσμημένα μὲ τέχνη. Τὸ Σχολεῖο μετά-
ληργη τῆς ζωῆς, τοῦ πολιτισμοῦ ὑπόδειγμα, ὑπόδειγ-
μα καὶ ὀδηγὸς δλωτῶν ἀρετῶν στὸ σπίτι, στὴν κοι-
νωνία, στὸ ἔθνος.

Μὲ τὴν διαίσθηση καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς τέχνης,
τὰ λίγα αὐτὰ λόγια αισιάνουμι μιὰ ἐσώτερη ἀλάγη-
νὰ τὰ ἐκφράσω, γιατὶ ἡ χώρα μας βούσκεται πολὺ¹
ἀδικημένη τὴν καλλιτεχνικὴ τῆς διαπαιδαγώγηση.²
Απὸ τὸ σκολεῖο προσμένουμε οἱ τεχνίτες τὴν δια-
παιδαγώγη τὴν ἀληθινή, ποὺ θάνατη τὴν κίλογα
τοῦ ψαλίδου καὶ ποὺ θὰ θρέψῃ μὲ ξεχωριστὸ ἐνδια-
γέρων καὶ συρρή κάθε καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωση στὸν
τόπο μας. Η τέχνη φρέσας τοῦ ποιητισμοῦ, μέσων ἐκ-
παιδευτικοῦ—ἡδοπλασικῶν ξεφάρων μιᾶς ἀνότερη-
ς διανοητικότητας.

Γιὰ τὰ ἐπιτήρουντες ἔται τέτοια ζετένται τὰ ἴμνη
ἄρχουν τὰ γιζῶν ἀληθινά σκολεῖα, μὲ κάπιτος, τοῦ
θὰ καλλιεργοῦνται ἀπὸ τοὺς μαθητές τέχνοτας αὐ-
τοὺς ἔτοις πλησιέστερα στὴν τέχνη μὲ τὰ δέρια, μὲ
τὰ γνήσια, τὰ τάνθρη. Η ἐπισχόληση αὐτὴ ἀπεδείχθη
πὼς ἔχει περιάλη ἐπίδραση ποὺ ἥδος, στὸν καραχτῆ-
ρα καὶ στὸ γοῦστο τῶν τεκμιδῶν, δυναμώνει τὴν ἕ-
γεια των, δημιουργεῖ πρωτοβουλία, τοὺς κάρπει
νάγκαπον κάτι φαῖτο, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ καὶ τοῦ εἴναι

ἀρχὴ κάθε μεγάλης δημιουργίας, ποὺ πρέπει τὰ ὁ-
δηγᾶ κάθε ἰσορροπημένο ἀνθρώπῳ στὴν ζωὴν του.

Ἄπο τὸν κῆπο αὐτὸν τοῦ νέου σκολείου μας, ἔργο
τὸν παιδιῶν μας, τὸ καιτούριο σκολεῖο μας, χι-
ουμένο μὲ ἀληθινὰ ὄλικά, χωρὶς ψεύτικα ἐπιχοίματα
καὶ κλασικότητες, μὲ τὰ μεγάλα παράδυσα του, μὲ
τὴν ἡλιόχαρη αὐλὴ του, μὲ τέτην συμμετρικές αἴθου-
σες του σπολισμένες ἀπ' τὴν τέχνη, ποὺ θὰ μορφί-
νη τὴν ἀλιτηρία μὲ τὰ δράματα τῆς φύσης, μὲ τὴν ἐπι-
βολὴ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τὰ μάγια τῆς διακοσμητι-
κῆς, ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς, μὲ τὸ ἀκονομα τῆς
ποίησης, τῆς μουσικῆς τοῦ ιαγωνιδίου, ποὺ ταίσορει
ἔνα ζέχωρο μέρος στὸ πρόγραμμα τοῦ νέου σκολείου.
“Ολα θὰ χαϊδεύουν τὶς μικρές μ' εὐρυθυμία,
καὶ οἱ παλιδός αὐτὸς θάραξη μέσα στὶς ψυχὲς μὲ τὴν
διορθὴν ὁδηγήσα στὴν ζωή, ποὺ θὰ μᾶς φέρῃ στὸ
ἄγαθὸ καὶ στὸ ἀληθινό, καὶ οἱ καλοσύνες αὐτὲς θὰ
μπούν ἀπ' τὸ σχολεῖο καὶ στὸ σπίτι καὶ τὸ σπίτι τὸ
ἄριστον μὲ τὸ σχολεῖο, τίτεις θὰ έχομε τὴν ἀρμο-
νική σύμπραξή τους.

Οἱ κοινωνικοὶ νομοθέτες θέλοντες σήμερα γεν-
τάποσσον τὸν ἐργάτη ἀπὸ τὸ καπελειό, πολεμοῦν πάς
τὰ τοῦ χαρίσοντος ἔνα διορθό φυτάκι, πάς γὰ τοῦ
προωθηθέουν καλαίσθητα, γερά καὶ ἀπλά ἐπιπλά,
τὰ ἐκλαϊκέουν τὴν τέχνη σὲ δλες τῆς τὶς μορφῆς
γιὰ τὰ διαδοθῆ παντοῦ στὸν λαό, γιατὶ σὰν ἀγα-
πήσῃ κανεὶς κάτι ἀφοσιώνεται.

Στὴν Εὐρώπη παρόμοιες μέριμνες καταπιάστηκε
ἡ Πολιτεία καὶ ἡ Ιδιωτικὴ πρωτοβουλία καὶ ἡ εὐερ-
γετικὴ ἐπίδραση ἐπάνω στὶς μᾶζες φέρονται δλοέρα
εὐνυχιαμένα ἀποτελέσματα.

Η τέχνη στὸ σχολεῖο μαζὶ μὲ τὴν διδασκαλία τῆς
ἰχνογραφίας, τῆς πλαστικῆς, τῆς διακοσμητικῆς, καὶ
τῆς μουσικῆς, κείνεται πιὰ καὶ ἐξ αριθμοῦ εἰς τὸ
ἄπο τὰ πρώτα μελήματα τῆς ἐκπαίδευσης, ἀρχῆτο-
ντας ἀπὸ τὶς πρῶτες τάξεις τῶν δημοτικῶν σχολείων.

Οἱ ομηριοὶ παιδαγωγοὶ δὲν θεωροῦνται σὰν ἔνα
λόπος τὰ καλλιτεχνικὰ μαθήματα. Αὖτα δίνονται τὴν
αὐτοπεποίθησιν, ὑπόθουν σὲ δημιουργία, ἐδραιώντων
καὶ δυναμώντων τὸν χαρακτῆρα, καὶ ἐξενγενίζουν
τὸ αἴστημα. Μὲ τὴν μετάληψη τῆς διορθωτικῆς ποὺ μᾶς
χαροῦσι ἡ γένος καὶ ἡ τέχνη, πλαταίνουν τοὺς ὁρί-
ζοντας μας καὶ μᾶς βοηθοῦν μὲ τὶς πολύμορφες αὐ-
τὲς ἐπιδηλώσεις τὰ δρῶμες τὸν ἔαντόν μας. Τὰ μαθή-
ματα αὐτά, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ διαροητικὰ ἀποτελέσματα
ποὺ ἔχουν στὴν ἀνάπτυξη τοῦ νοῦ καὶ στὴν καλλιτε-
χνικὴν διαπαιδαγώγηση, παρασκευάζουν καὶ τὸ ἄγ-
θιον τῆς διακοσμητικῆς μας τέχνης καὶ ἐθνικῆς
μας βιοτεχνίας, μαζὶ μὲ τὴν συνολικὴν εἰτὴ κατεύ-
θυνσην προσμένεται καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ μας ἀναγέ-
νηση.

Ανοινχῶς, πολὺ δινοτυχῶς, ἡ διδασκαλία τῶν καλ-
λιτεχνικῶν μαθημάτων σιὰ σχολεῖα πας δπολείτεται
ἀφάνιστα καὶ εἴναι πολὺ μαρτσάν ἀπὸ τὸν καλὸ δρό-
μο—οἱ καλοί μας παιδαγωγοὶ τὸ ξέρονται καὶ πρέπει
τὰ συγτελέσσονται ἀπὸ ἀγῶνα πάροχονται μὲ τοὺς
πρέπει καὶ τὰ εἰέμονται οἱ ἀναχρονιστοί, τὰ στραβο-
πατήματα καὶ οἱ διασκαλιομοί.

Κ. ΜΑΛΕΑΣ
ζωγράφος.